

К 79/Д 87

120000868691

АЛЕКСАНДЕР ФРЕДРО

ДАМЫ

и

ХУСАРЫ

комедия в 3 действия
проза

сезон 1983 — 1984 година

411815

49
201

„ДАМИ И ХУСАРИ“

преведе от полски
Василен Васев

постановка
МАРЕК ОКОПИНСКИ

сценография
АНТОНИ ТОЩА

гости от Театър „Вилам Хожица“ в побратимения град
Торун — Полша

Материалите в програмата са ни предоставени от МАРИЯ
ДВОРАКОВСКА, литературен ръководител на театъра в
Торун.

представлението се води от
ЕФРОСИНА ГРИГОРОВА

текста следи
РОЗА ЯЧЕВА

премиера
14 октомври 1983 година
от 19 ч. в театъра

120000868691

Действащи лица:

МАИОРЪТ	КЛИМЕНТ МИХАИЛОВ
РОТМИСТЪРЪТ	НИКОЛА ЧИПРИЯНОВ
ЕДМУНД, поручик от хусарски полк, в отпуск	МИХАИЛ МИХАИЛОВ
КАПЕЛАНЪТ	НИКОЛАЙ АНГЕЛОВ
Пани ОРГОНОВА	МАРИНА ПРАШАНОВА
Пани ДИНДАЛСКА	ДИАНА ДЕЯНОВА
Панна АНИЕЛА сестри на Майора	МИЛАНКА ПЕТРОВА
ЗОФИЯ, дъщеря на пани Оргонова	АЛБЕНА ХАДЖИЕВА
ЮЗЯ	СВЕТЛА НИКОЛОВА
ЗУЗЯ	ПЕТРАНА ХАЛАЧЕВА
ФРУЗЯ прислужнички	ЕЛЕНА АНДРЕЕВА
ГЖЕГОШ	ЕМИЛ ИВАНОВ
РЕМБО стари хусари	НИКОЛАЙ МИТЕВ

През цялото време в дома на Майора

ALEKSANDER FREDRO

АЛЕКСАНДЕР ФРЕДРО

Александер Фредро е онзи добродушен баща, който ни е оставил като в Ноевия ковчег по няколко образци от всяка разновидност на комедията — от нейния най-разпространен тип до приятния фарс. В своя раздел „ДАМИ И ХУСАРИ“ не отстъпва на най-хубавите произведения на Фредро: леко та и финес на фактурата, извличане на действието от самата игра на характерите без никакъв натиск и усложнение, спойка на хумора със сантимента, откриване на перспективи за героично опoетизиране, в които тази творба се превръща в прекрасно скерцо — всичко това ни заставя да слушаме „ДАМИ И ХУСАРИ“ с наслада. Бях на спектакъл вчера, мога с пълна готовност да отида и днес: много ли са пиесите, дори хубавите, за които това може да се каже?

Измежду нашите велики мъже той единствен се е борил с оръжие в ръка. На младини е изминал дълъг път, белязан с битки — Можайск, Москва, Березина, Лайпциг, после Париж. Кавалер на ордена „Виртути Милитари“ за московската кампания и на Почетния легион след битката при Ханау. Заловен в плен, след шестмесечна неволя успява да избяга. Щабен офицер с ранг капитан. Ветеран. Би могло да се очаква, че всичко това ще заеме първо място в неговия живот, като баласт, от който никога няма да се отърве, материал за национална и лична разплата, единствена тема (защото е преживяна на младини). С такъв капитан е можело да се направи много (не е успял напълно да го използва падналият в битката при Рачин Циприан Гюдебски), който знае как би изглеждал нашият романтизъм, ако опитът на Фредро беше жребий на някои от нашите големи емигранти.

За Фредро това е замразен капитал — прибрал го за старини и използвал в кротка размисъл, изчаквайки всичко това да стане минало. Странно оттегляне!

Фредро пише тъй, сякаш никога не е бил на война. Нещо повече, защото е тясно свързан с трагически прекъснатата сѣниславовска епоха — въпреки националното поразение, въпреки изгубените надежди, изразява нуждата от непрекъснато продължение и си позволява лукса на неангажираността, което дълго ще привлича над него грѣма на яростните критики.

Хенрик Бардиевски

„ДАМИ И ХУСАРИ“ НА ФРЕДРО

Към средата на 1825 г. Александер Фредро (1793—1876) написал комедия, която озаглавил „ДАМИ И ХУСАРИ“. В първоначалната си редакция творбата била написана в стихове, по-сетне се оказва в театъра като „комедия в три действия — проза“. Препремиерата се е състояла на 18 ноември 1825 г. на сцената в Лвов, като бенефис на Текла и Ян Непомучен Новаковски. Рецензетът на лвовския вестник „Розмаитощчи“ оценил пиесата като комедия „весела, остра и приета от публиката с голямо благодарение“ и предсказва, че „Дами и хусари“ „дълго ще доставя наслаждение на читателите, но и на сцената ще бъде наслада за зрителите“. Предсказанието се оправдава. Повече от 150 години „ДАМИ И ХУСАРИ“ принадлежи към най-често поставяните комедии на Фредро в полския театър и колкото пъти се играна, толкова пъти се радва на отклика на публиката.

Фредро прави герои на комедията си хусарите и дамите. Хусарите служат в 13-ти авалерийски полк, под началството на Йозеф Толински. Фредро познавал този полк. През 1810 г., като млад поручик той бил причислен към „сребърните“ хусари и прекарал с тях част, наистина неголяма, от своята войскова служба.

Намиращи се в лубелския край, кавалерийските полкове до 1812 г. не били влизали в големи битки. Фредро си

Сцена с участието на Диана Деянова, Миланка Петрова
и Марина Прашанова

спомня, че всекидневно занимание на другарите му по полк са били веселите забави, баловете, ловът. Чак през юни 1812 г. войската на Варшавското княжество, влязла в състава на Наполеоновата армия, потегля на изток. За Фредро-войника започва именно голямата и дълга война. За годините, прекарани в армията, Фредро казва, че това е било огромна школа за опит и добавя: „Възелът от хиляди нишки търпение и болки расне, увеличава се, като пъсчпа дюна; колкото пъти искам да изтегля края, всяко дрънване отеква с болка чак в сърцето. И впрочем за какво ли са ми тези спомени?“.

Следователно, когато през 1825 г. Фредро прави хусарите герои на комедията си и когато може би си спомня „сребърния“ полк на Толински, иска да се върне към годините на спокойния живот в полка, застава хусарите да останат в отпуск, да се радват на живота, на отдиha, на ловуването.

На свободата и на ергенското си положение. Обаче твърде бързо той праща на тези хусари дами, за да разгъне произлизащата от тяхното пристигане интрига, при това — както подчертава Желенски-Бой — „да извлече контраста между удобното и разпуснато negliже, в което хусарите убиват времето си на село, и принудата на опънатата униформа, произтичаща от появата на дамите“. Докато те пък също са се наkontили. Защото всъщност не са дами. В „опъната униформа“ е — както винаги при Фредро — човекът, който авторът показва остро, шеговито, но без снизхождение, макар и в комедийна интрига.

За театъра и театралната зала от първата половина на XIX век „ДАМИ И ХУСАРИ“ е била просто съвременна полска пиеса. За тогавашния зрител в нея всичко било ясно, очевидно, познато, сегашно и съвременно, отразяващо много преживявания в много семейства. Комедията трябвало да забавлява, и — както знаем — забавлявала.

След години „ДАМИ И ХУСАРИ“ все още присъствуват, все още се играят по полските сцени, прекарвали въпреки всичко — както много комедии на Фредро — различните моди, начини, радикални замисли, в това число и „нови прочити“ и театралните игри на режисьорите. Тази комедия отначало е играна като грубовата веселба между полските войници и полските матрони-мегери (прославения спектакъл на Ярач от 1932 г.), в нея е търсен материал за обвинения спрямо дворянската епоха, поставяна е като остър фарс, а също и като мюзикъл (под режисурата на Ханушкевич).

Тези заличания, впрочем сходни с духа на съвременния театър, не са нарушили основната истина за „ДАМИ И ХУСАРИ“, че това е комедия — прекрасно конструирана, притежаваща степенувано сатира, остроумие, еротика, великолепно образи и над всичко — ясен и точен език, изразен в прецизния и изтънчен диалог.

Сцена с участието на Климент Михайлов, Никола Чиприянов,
Михаил Михайлов и Николай Ангелов

МАРЕК ОКОПИНСКИ

Режисьор, директор на театър, актьор. Роден на 8 май 1929 г. в Карчмиски до Лубелско Ополе. Завършил ПВСА (Театралния институт) в Лодз през 1953 г. Дебютирал като актьор през 1954 г. в ролята на Прич от „Къщичка от карти“ в лодзкия Театър Нови; като режисьор — през 1956 г. пак там с „Манфред“ на А. Рудниcki. В Театър Нови работи през сезоните 1953-54 до 1955-56 като актьор и асистент-режисьор. Сезоните 1956 до 1958 е актьор и режисьор в драматичните театри в Познан (поставил между другото „Войцек“ на Бюхнер), сезона 1959-60 е в театъра в Катовице. В тези театри изпълнява и функцията на „координатор на актьорската работа“. През сезоните 1960-61 до 1962-63 поставя също така „Нашествие“ на Леонид Леонов, „Ричард II“ на Шекспир, „Смъртта на актьора“ на Гелдероде, „Освобождение“ на Виспянски. През 1963 до 1967 г. е директор и художествен ръководител на Театър Полски в Познан, като поставя „Кордиан и глупакът“ на Кручковски (1964), „Танго“ на Мрожек и „Грубият и неприличен Мархолт“ на Ян Каспрович (1965), „Василиса Теофано“ на Мичински (1967) и др. През 1967-68 и 1968-69 г. е режисьор в Театър „Вилам Хожица“ в Торун, поставя „Както ви се харесва“ на Шекспир, „Кордиан“ на Словацки, гостува в Щечин („Антигона“ на Софокъл 1968), в Гданск („Ноемврийска работа“ на Е. Брил. 1968). От 1969 до 1973 г. е художествен ръководител на Театър Вибжеже и поставя „Защо ме будят“ на Гелдероде, „Полските Термепили“ на Мичински (1970), „Осъждането на доктор Фауст“ на Сито (1972), „Небожествена комедия“ на Красински (1973) и др. През 1973 до януари 1974 г. е художествен ръководител на Театър Полски във Вроцлав. От 1974-75 г. е отново режисьор в Театър Вибжеже, а от 1976-77 г. досега е директор и художествен ръководител на Театър „Вилам Хожица“ в Торун, където работи активно и поставя много спектакли. Гастролирал е в чужбина. Лауреат е на Наградата на Министъра на културата и изкуството (1963), на Наградата СДП „Бой“ (1972) и други.

Марта Фик

МАРЕК ОКОПІНСКИ

АНТОНИ ТОЩА

Сценограф. Роден на 2 август 1931 г. в Кониецпол, войводство Киелце. Завършил с отличие сценографския отдел на АСП в Краков (дипломира се през 1955 г. при А. Стопка). Дебютира през 1954 г. с „Оптимистична трагедия“ на Всеволод Вишневски (заедно с Лилиана Янковска) в Театър Вибжеже. До 1963 г. работи главно в сътрудничество с Янковска. През сезоните 1954-55 до 1959-60 е сценограф в театъра в Киелце („Дървеница“ на Маяковски, „Калигула“ на Камю и други), през 1960-1964 работи в лубелските театри. От 1964 година работи самостоятелно като сценограф в Театър „Вилам Хожица“ в Торун, където оформя „Задущница“ по Мицкевич (1965), „Кордиан“ на Словацки (1969), „Отмъщението на руското сираче“ на Анри Русо (1971), „Освобождение“ на Виспянски (1973), „Баня“ на Маяковски (1977 — в собствена режисура). Работи като гост-художник в различни театри в страната и чужбина. Лауреат е на Наградата на Министъра на културата и изкуството (1962), много вътрешни и други награди.

Марта Фик

ХУСАР

По време на австрийската кампания 1809 г., след заемаването на Галиция от войската на Варшавското княжество, били съставени два полка хусари, които получили последователните номера 10 и 13 от кавалерията на Варшавското княжество. Първият бил оглавен от полковник Ян Непомучен Умински и се издържал от великополския департамент, вторият пък бил оглавен от полковник Йозеф Толински, издържан от окръзите: лубелски, замойски, биалски и станиславовски. Званията, броят на личния състав и възнагражденията бил същият, както във вече съществуващите полкове конни стрелци. През 1813 г. 13-ти хусарски полк бил подчинен на полковник Соколницки. Още отначало тези полкове били облечени в униформи, заемащи отличителните белези на унгарските хусари. Куртката и наметката били тъмносини, а панталоните — светлосини. 13-и полк носел бели шнулове, копчета и други отличителни принадлежности, офицерите — сребърни; 10-и полк се отличавал със жълт цвят, офицерите — със златно. Тези полкове имали добър авторитет, макар и дисциплината им да не била прекалено строга. По време на реорганизацията на полската войска в началото на 1813 г. 10-и полк бил обединен с 13-и. Вследствие капитулацията на Дрезден, хусарският полк на полковник Соколницки трябвало да сдаде оръжие то и конете си, освен офицерските и да се присъедини към армията, обаче уговорката била потъпкана и полкът бил взет в плен, което сложило край на неговото съществуване.

Главен художествен ръководител и директор
АТАНАС БОЯДЖИЕВ — театровед

Главен режисьор
СЛАВИ ШКАРОВ, заслужил артист

Завеждащ литературно бюро
ВАСИЛЕН ВАСЕВ — театровед

Режисьори
ДУШКО ДОБРЕВ
СТОЯН КАМБАРЕВ

Художник-проектанти
ВИОЛЕТА РАДКОВА
ИВАН ПОПОВ

Художник по рекламата
• ДИМИТЪР ГИЛЕВ

Технически сътрудници:

завеждащ постановъчната част — Петър Гузелски, художник-изпълнители — Цанко Цанев и Иван Памуков, ръководители „Организация и реклама“ — Дора Ковачева, ръководители на художествено осветление — Георги Харалампиев и Димитър Ников, завеждащ звуково оформление — Цвятко Ячев, театър-майстори — Кънчо Начев и Минчо Рачев, тапицерско ателие — Йордан Петров, завеждащ театрален реквизит — Васил Сапунджиев, шивашко ателие — Мария Бурова и Маньо Манев, железарско ателие — Георги Петков, дърводелско ателие — Ангел Ганев, грим и перуки — Гинка Ангелова и Димитричка Тодорова, завеждащи театрален гардероб — Христина Балинова и Мария Луканова.